

РОЗВИТОК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Розглянуто основні етапи розвитку права інтелектуальної власності ЄС, а також компетенцію ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності.

The main stages of the development of the EU Intellectual Property Law are analysed as well as competence of the EU in Intellectual Property domain.

Право інтелектуальної власності Європейського Союзу привертає увагу в різних аспектах. Як новий інститут, що інтенсивно розвивається та втілює кращий досвід держав-членів ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності, а також успішні ініціативи з введення регіональних систем захисту прав. Як право, що має суттєве значення при співробітництві установ та організацій України та держав-членів ЄС з проведення наукових досліджень, передачі технологій, а також знання якого необхідно для захисту українських винаходів, інших об'єктів права інтелектуальної власності в Європі. Як орієнтир, відповідно до якого має бути адаптовано законодавство України згідно з Угодою про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами та їх державами-членами та Україною, а також Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" (далі – Закон).

Окремі аспекти права інтелектуальної власності ЄС досліджували В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко, В. Муравйов, Г. Андросчук, Т. Демченко, В. Жаров, І. Кожарська, О. Коцюба та ін. Метою цієї статті є дослідження розвитку права інтелектуальної власності ЄС та компетенції ЄС із захисту прав інтелектуальної власності, що має науковий та практичний інтерес з огляду на завдання Закону щодо здійснення комплексного порівняльного аналізу регулювання правовідносин у сфері охорони інтелектуальної власності в Україні та в ЄС.

Первинне законодавство ЄС, за винятком Договору про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії, не регулює питань, пов'язаних із правом власності та, зокрема, правом інтелектуальної власності. Лише ст. 30 Договору про заснування ЄС визначає, що заборона кількісних обмежень між державами-членами "не включає заборон чи обмежень на імпорту-експорт і транзит товарів відповідно до принципів ... захисту промислової ... власності" [1], віддаючи, таким чином, пріоритет законодавству з охорони інтелектуальної власності держав-членів. Проте "такі заборони чи обмеження не є, однак, засобом дискримінації або прихованого обмеження в торгівлі між державами-членами" (ст. 30).

Непрямо на провідну роль національного законодавства вказують і положення ст. 295 Договору ЄС, яка встановлює, що "договір жодною мірою не порушує норми держав-членів, які регулюють систему володіння власністю".

Проте конфлікт між принципами спільного ринку та правами інтелектуальної власності, що мають національний характер, можуть обмежувати вільний рух товарів, свободу конкуренції, що було відмічено відразу після набуття чинності Римського договору.

Вирішення цієї дилеми на першому етапі здійснювалося Судом ЄС виходячи із положень Договору ЄС щодо вільного руху товарів (ст. 23–31) та правил конкуренції (ст. 81–86). На другому етапі головне місце зайняло усунення в державах-членах різниці в набутті та реалізації прав інтелектуальної власності за допомогою інструментів гармонізації на підставі положень Догово-

ру ЄС щодо наближення законодавства (ст. 94–97). На думку Комісії, існує регулювання відносин інтелектуальної власності через механізм міжнародних договорів хоча й зумовлює певну стандартизацію національного законодавства, однак, "не забезпечує ... адекватної бази для завершення створення єдиного ринку ... тому Комісія вирішила докласти зусиль до гармонізації національних законів у різних областях..." [13].

Акцент на гармонізацію, з одного боку, дозволив найбільш повно уніфікувати матеріальні норми щодо окремих об'єктів інтелектуальної власності. З іншого – увага до гармонізації пов'язана з думкою, що "сучасний підхід Суду ЄС більш схильється до надання переваги захисту національних інтересів над практикою вільної торгівлі" [15].

В останній час на перший план вийшло посилення охорони прав через запровадження відповідно до ст. 308 Договору ЄС охоронних документів Співтовариства, що забезпечують захист прав інтелектуальної власності одночасно на території всіх держав-членів.

Вільний рух товарів і інтелектуальна власність. Суперечність положень Договору ЄС щодо заборони кількісних та всіх інших еквівалентних їм дій між державами-членами (ст. 28) та, з іншого боку, можливість обмежень імпорту, експорту, транзиту товарів відповідно до принципів захисту промислової власності (ст. 30) ускладнило проблему співвідношення права інтелектуальної власності та принципу внутрішнього ринку – скасування перешкод вільному руху товарів (ст. 3 (1)(v)).

Розвиток законодавства ЄС в цьому напрямі започаткували рішення Суду ЄС у справах *Consten & Grunding* та *Deutsche Grammophon Gesellschaft v Metro-Grossmärkte* [4]. Було визначено, що єдиним обмеженням щодо вільного руху товарів, які дозволяються за ст. 36 Договору, є обмеження, що стосуються *специфічного об'єкта* прав інтелектуальної власності. Незважаючи на те, що Суд не може заперечити існування прав інтелектуальної власності на національному рівні, він, безперечно, може контролювати їх здійснення.

Судом були вироблені принципи, що окреслюють зв'язок між правом Співтовариства та правами інтелектуальної власності, найбільш важливими є яких є принципи вичерпання прав (особа, що має права інтелектуальної власності не може їх використовувати для запобігання обігу продукту, який був розміщений на ринку ЄС нею або з її згоди), спільного походження, "специфічного об'єкта" тощо.

Право конкуренції та охорона інтелектуальної власності. Вимога патентної монополії або надання ліцензій на використання ноу-хау може суперечити інтересам торгівлі, обмежувати чи усувати конкуренцію в межах спільного ринку та призводити до порушення Римського договору, яким забороняється "обмежувати або контролювати виробництво, ринки, технічний розвиток...", "розподіляти ринки чи джерела постачання", "фіксувати закупівлі ціни чи ціни продажу та будь-які інші умови торгівлі", здійснювати укладання контрактів залежно від додаткових зобов'язань сторін тощо (ст. 81(1)).

З вирішенням дилеми співвідношення права конкуренції та права інтелектуальної власності пов'язана значна кількість справ, що розглядалися Судом ЄС. Результатом судових прецедентів з'явилося не обмеження прав інтелектуальної власності *per se*, а заборона їх використання як інструмента зловживання. "Існування прав на інтелектуальну власність не порушує норм про конкуренцію, але реалізація таких прав, за певних обставин, може порушувати такі норми" [15].

Навіть якщо договори на передачу технологій, проведення досліджень і розробок є обмежувальними і порушують ст. 81(1) Римського договору, при виконанні ряду умов (ст. 81 (3)), Європейська Комісія може звільнити підприємства від виконання вимог ст. 81(1). У випадку сумніву в правомірності умов договору, що обмежують конкуренцію, сторони могли направити відповідне повідомлення Комісії для одержання рішення про припустимість угоди або виконання додаткових умов, за яких укладання договору стає можливим.

Інший варіант – угода могла бути підготовлена таким чином, щоб задовольняти умови регламентів Єврокомісії про "блокові вилучення", можливість прийняття яких ЄК надано Регламентами Ради 19/65 та 2821/71. Реформа права конкуренції ЄС в 1999–2004 рр. привела до затвердження нової редакції регламентів щодо блокових вилучень, які, за певних умов, дозволяють укладання угод з передачі технологій, досліджень та розробок, угод франчайзингу тощо, якщо умови договорів не включають положення "чорного списку" заборонених положень, що суперечать принципам конкуренції.

Гармонізація законодавства. У 1967 р. Суд ЄС зазначив: "Національні норми, що стосуються захисту промислової власності, в межах Співтовариства не уніфіковані. Через відсутність відповідної уніфікації, національний характер захисту промислової власності та відмінність між різними системами законодавства, що регулює питання захисту промислової власності, можуть створити перешкоди як для вільного руху запатентованої продукції, так і для конкуренції в межах спільного ринку" [3].

У цілях гармонізації законодавства ЄС прийнято значну кількість директив, регламентів і рішень, спрямованих на зближення законів держав-членів ЄС, що стосуються винаходів, промислових зразків, торговельних марок, інтегральних мікросхем, авторських права і суміжних прав, включаючи права на комп'ютерні програми і бази даних; сортів рослин, а також боротьби з поширенням, експортом, реекспортом, імпортом контрафактної та піратської продукції.

Правовою підставою прийняття зазначених актів є статті 94 та 95 договору ЄС, що визначають повноваження Ради з "прийняття заходів для зближення положень, викладених у законах, нормативних постановках чи адміністративних актах держав-членів з метою створення та функціонування внутрішнього ринку (ст. 95(1) Договору ЄС). Зазначена компетенція ЄС була підтверджена в низці судових рішень [7].

Охоронні документи Співтовариства. Іншим напрямом політики ЄС щодо усунення перешкод при здійсненні прав інтелектуальної власності було прийняття актів про охоронні документи Співтовариства, що діють одночасно на території всіх держав-членів ЄС: промисловий зразок, торговельна марка, сорти рослин Співтовариства.

Ст. 95 Договору ЄС не забезпечує правових підстав для охорони зазначених прав на рівні ЄС, тому що в цьому випадку розглядається питання не гармонізації національних законів держав-членів, а створення нової системи захисту, що накладається на національне регулювання. У цьому випадку регламенти приймаються за ст. 308.

Міжнародні договори. Зовнішній вплив на уніфікацію законодавства та засобів його реалізації зумовлює участь більшості держав-членів та ЄС в міжнародних договорах ВОІВ, інших угодах. Держави-члени мають виконувати зобов'язання відповідно до Угоди СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – ТРІПС) з зауваженнями, що сфера захисту інтелектуальної власності належить до спільної компетенції ЄС та держав-членів, тобто рішення можуть прийматися ЄС або державами-членами [11].

За ст. 310 ЄС може підписувати та ратифікувати угоди з третіми країнами, а також ратифікувати певні міжнародні конвенції. Такі конвенції можуть мати пряму дію, якщо положення договорів для суб'єктів "містять ясне та точне зобов'язання, що не потребує в плані його імплементації або наслідків застосування прийняття будь-якого більш пізнього заходу" [2].

ТРІПС не має прямої дії в державах-членах [5]. Проте, якщо національні закони, пов'язані з захистом прав інтелектуальної власності, містять норми, з якими співвідносяться положення ТРІПС, а також відносно яких Співтовариством вже прийнято законодавчі акти, національні суди держав-членів мають інтерпретувати такі норми, наскільки можливо, відповідно до змісту та цілей відповідних положень ТРІПС.

У деяких судових справах розглядалося питання, що акти ЄС не відповідають положенням міжнародних конвенцій і внаслідок цього не мають законної сили. Суд Справедливості встановив, що законна сила актів ЄС не залежить від їх відповідності міжнародним угодам, якщо ЄС не є їх учасником, таких, зокрема, як Європейська патентна конвенція [8]. Коли ЄС є учасником міжнародної конвенції, тоді акт ЄС не може бути визначений *ultra vires* просто завдяки тому, що він не відповідає положенням такої конвенції.

Проте, якщо на рівні держави-члена або ЄС має бути прийнято акт з імплементації положень конвенції, або коли акт Співтовариства явно відноситься до спеціальних положень конвенції, Суд може розглянути, чи має акт ЄС законну силу, навіть якщо конвенція не має прямої дії [6].

Наукові дослідження та питання охорони інтелектуальної власності. До компетенції Євросоюзу віднесена організація наукових досліджень на загальноєвропейському рівні (ст. 164 Договору ЄС), визначення правил участі в них підприємств, дослідницьких центрів і університетів, а також правил розпорядження результатами досліджень (ст. 167 Договору ЄС.), у тому числі правового режиму об'єктів інтелектуальної власності, що створюються або використовуються в рамках досліджень [10]. Такі правила поширюються і на наукові організації третіх країн, включаючи Україну, що беруть участь у наукових програмах ЄС.

Значну увагу приділено розширенню доступу до патентної інформації, перегляду системи патентування в Європі з метою її спрощення і зниження витрат на охорону винаходів; державній підтримці трансферу технологій, патентуванню, поширенню інформації про об'єкти інтелектуальної власності, їх комерціалізацію в Першому плані дій в області інновацій в Європі, прийнятому Європейською Комісією 20 листопада 1996 р., документах ЄС про створення Європейського дослідницького простору, V і VI рамкових програмах досліджень, технологічних розробок і демонстрацій 1998–2006 рр.

Етапи розвитку законодавства. Аналіз розвитку права інтелектуальної власності ЄС дозволяє виявити такі етапи правового регулювання.

Перший (1965–1973) – підготовка і прийняття конвенцій про патент Співтовариства і Європейський патент.

Другий (1984–1989) – прийняття директив щодо гармонізації законів держав-членів про торговельні марки, топографії напівпровідникової продукції, а також регламентів щодо правил конкуренції при укладанні ліцензійних угод і договорів про передачу ноу-хау, проведенні досліджень і розробок. У цей же період Єврокомісією була підготовлена Зелена книга "Авторське право і технологічний виклик" де виділялося шість областей авторського права, які підлягають гармонізації [12].

Третій (1991–1998) – прийняття п'яти секторальних директив про гармонізацію авторського права; директив про наближення законів щодо біотехнологічних винаходів, промислових зразків; утворення прав ЄС на торговельні марки та сорти рослин; підготовка пропозицій з гармонізації законів про корисні моделі; прийняття регламентів про договори про передачу технологій і боротьбу з піратством.

Четвертий (1999–2002) – прийняття комплексної директиви про авторське право в інформаційному суспільстві; введення промислового зразка Співтовариства й обговорення пропозицій із введення корисної моделі ЄС, а також переміщення акцентів регулювання у сфері реалізації прав інтелектуальної власності – прийняття плану заходів для боротьби з піратством.

Сучасний етап відзначає значну увагу ЄС до посилення боротьби з піратською та контрафактною продукцією, а також інтенсивну роботу з уведення патенту Співтовариства. Так, у 2003 р. приймається Регламент Ради (ЄС) № 1383/2003 щодо митних дій стосовно товарів з підозрою на порушення певних прав інтелектуальної власності та заходів, що мають вживатися стосовно товарів, які порушують такі права. Регламент суттєво підвищує стандарти митного захисту прав інтелектуальної власності, запроваджених Регламентом Ради (ЄС) № 3295/94.

Як значне досягнення оцінюється прийняття Директиви 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 р. про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності. Директива є першим секторальним актом, спрямованим на посилення захисту прав щодо всіх об'єктів права інтелектуальної власності, та містить кращий досвід захисту прав інтелектуальної власності держав-членів.

Особливо цікавими є зміни щодо питань охорони інтелектуальної власності в останньому договорі, укладеному державами-членами ЄС, – Договорі про запровадження Конституції для Європи (ДЗКЄ).

Уперше на рівні первинного законодавства, причому вищої сили – Конституції, у ст. II-17 "Право на власність" зазначається *"Інтелектуальну власність належить захищати"*. Відзначимо, що в першій частині статті зазначаються загальні принципи охорони власності. Таким чином спеціально підкреслено важливість охорони саме інтелектуальної власності.

У розділі "Зближення законодавства" з'являється нова ст. III-68 щодо європейських прав інтелектуальної власності. Її зміст має принципове значення, оскільки раніше запровадження прав інтелектуальної власності Співтовариства здійснювалося за ст. 308 договору ЄС, застосування якої викликало певні сумніви в держав-членів [9]. ДЗКЄ безпосередньо визнав право утворювати європейські права інтелектуальної власності через прийняття законів або рамкових законів.

Крім того, ДЗКЄ закріпив принципове питання щодо визначення Радою вимог до мови щодо європейських прав інтелектуальної власності. Вказане буде сприяти, зокрема, запровадженню патенту ЄС, уве-

дення якого стримувалося переважно через невизначеність з мовами, якими мають подаватися заявки на винаходи та публікуватися відповідні рішення.

Інститути права інтелектуальної власності ЄС. Місце права інтелектуальної власності в системі права ЄС та європейських країн принципово відмінне.

У країнах континентального права рисами права інтелектуальної власності, що дозволяє виділити його в окрему підгалузь галузі цивільного права, є: повнота регулювання відносин з приводу створення та використання об'єктів інтелектуальної власності; охоплення відносин щодо всіх об'єктів права інтелектуальної власності; застосування як провідного режиму юридичного регулювання методу дозволення; наявність розвинених правових інститутів, що складають підгалузь. При цьому основною метою створення та розвитку законодавства є захист прав та інтересів авторів, винахідників та інших творців об'єктів інтелектуальної власності та інших осіб, яким належать майнові права інтелектуальної власності.

Інститути права інтелектуальної власності виділяються за кожним з об'єктів (або однорідною групою об'єктів) права інтелектуальної власності та складаються, зазвичай, із закону, що врегулює правовідносини зі створення та використання цього об'єкта, підзаконних актів, судових рішень. З урахуванням важливості захисту прав інтелектуальної власності у другій половині 90-х рр. в європейських країнах почав засновуватися спеціальний інститут захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності як сукупність цивільно-правових, адміністративно-правових та кримінально-правових норм щодо захисту майнових прав творців та інших осіб.

Вторинне значення при цьому мало врегулювання проблеми співвідношення права інтелектуальної власності та права конкуренції, що здійснювалося нормами антімонопольного законодавства, судовими рішеннями.

У системі права ЄС порівняно з такими провідними галузями права ЄС, як митне, інституційне, право конкуренції, формування права інтелектуальної власності як спеціальної галузі права тільки відбувається.

До 1994 р. введення торговельної марки Співтовариства, акти ЄС з охорони інтелектуальної власності та судові рішення переважно складали собою розділ права конкуренції та вільного обігу товарів. При цьому гармонізація законодавства чи прийняття рішень Судом ЄС мали місце лише для окремих об'єктів права інтелектуальної власності та (або) певних матеріальних норм, актуальних в цілях відміни бар'єрів у торгівлі або протидії антиконкурентній практики (бази даних, строки охорони тощо).

Посилення інтеграції держав-членів ЄС на перше місце ставить застосування сильніших засобів захисту прав – уведення в 1993–2002 рр. прав ЄС на торговельні марки, промислові зразки, сорти рослин. Враховуючи більш ніж 30-річний невдалий досвід підписання Конвенції про патент Співтовариства, недоліки, пов'язані з видачею європейських патентів за ЄПК, а також позитивний досвід застосування торговельної марки Співтовариства, в 1997 р. розпочинається новий етап в запровадженні патенту ЄС – тема, яка займає центральне місце щодо ініціатив Європейської Комісії в галузі інтелектуальної власності [14].

Уведення охоронних документів ЄС дозволяє говорити про формування власне права інтелектуальної власності ЄС як сукупності норм щодо виникнення та здійснення прав інтелектуальної власності творців одночасно на території всього Співтовариства. Враховуючи, що запровадження охоронних документів ЄС здійснюється з урахуванням вимог щодо усунення перепон торгівлі та конкуренції, а також актів ЄС щодо гармоні-

зації законів держав-членів та навпаки, можна говорити про комплексний двоверховий характер цієї галузі.

Уявляється, що про виділення права інтелектуальної власності в окрему галузь права ЄС можна буде говорити після запровадження охоронних документів ЄС на всі основні об'єкти права промислової власності, а також посилення гармонізації національного законодавства щодо інших, ніж розглядалися раніше, об'єктів інтелектуальної власності, майнових прав, засобів їх захисту.

Проводжуючи аналогію з правом інтелектуальної власності континентальних країн, на наш погляд, можна говорити про існуючі три інститути права інтелектуальної власності ЄС: охорони торговельних марок, сортів рослин, промислових зразків. Зазначені інститути охоплюють усі суспільні відносини, пов'язані з набуттям та реалізацією прав на відповідні об'єкти на рівні Співтовариства та основні уніфіковані норми з охорони прав на такі об'єкти держав-членів.

Висновки. Розвиток права інтелектуальної власності ЄС є результатом об'єктивних вимог утворення спільного ринку Співтовариства. На першому етапі законодавство з охорони інтелектуальної власності формувалося як розділ права конкуренції та вільного обігу товарів. З часом акцент було перенесено на гармонізацію окремих матеріальних норм щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності з запровадженням вищого рівня уніфікації законодавства ніж за договорами ВОІВ.

На цей час провідним напрямом формування законодавства ЄС з охорони інтелектуальної власності є утворення прав ЄС щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності, що започатковує формування

власне права інтелектуальної власності ЄС як двоверхового інституту, який складають акти з гармонізації законодавства, відповідні судові рішення (основна мета – захист конкуренції, вільний обіг товарів) та акти щодо охоронних документів ЄС (метою, поряд з розвитком спільного ринку, є створення більш ефективної системи захисту прав та інтересів творців та інших осіб).

1. Європейський союз: консолідовані договори / За ред. В.І. Муравйова. – К., 1999. 2. Справа C-12/86 Demirel v. Stadt Schwabisch Gmmd (1989) E.C.R., 3719; (1989) 1 C.M.L.R. 421 at para. 14. 3. Справа C-24/67, Parke Davis v Probel & Centrafarm (1968) E.C.R. 55. 4. Справа C-56/64 Etablissements Consten & Grunding v. E.C. Commission (1966) E.C.R. 299. C-15/74, Deutsche Grammophon Gesellschaft v. Metz-Grossmärkte (1971) E.C.R. 487. 5. Справа C-89/99 Schieving-Nijstad vof v. Robert Groeneveld (2001) E.C.R. 6. Справа C-280/93 Germany v. Council (1994) E.C.R. I-4973 at para 103-112. 7. Справа C-377/98 Netherlands, Italy and Norway v. Parliament, Council & Commission (2001) E.C.R. 8. Справа Netherlands, Italy and Norway v. E.C. Council, Parliament and Commission (2001) E.C.R., para 51. 9. Справа Netherland, Italy and Norway v Parliament, Council & Commission // E.C.R., C-377/98. – 2001. – par. 24. Opinion 1/94 // E.C.R. I-5267. – par. 59. 10. Council Decision of 22 December 1998 concerning the rules for the participation of undertakings, research centres and universities and for the dissemination of research results for the implementation of the fifth framework programme of the European Community (1998 – 2002) // OJEC. – 12.05.1999. – Vol. L 122/9. 11. European Court of Justice ruling 1/94, discussed in WTO. – 1995. – Vol. 1. 12. Green Paper "Copyright and the Challenge of Technology", EC, 1988. 13. Intellectual Property: Current position and outlook – <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/126021.htm>, 3 March 2000. 14. Promotion innovation through patents – Green Paper on Community Patent and European Patent System. COM (97) 314. 15. *Weatherill S., Beaumont P.* EC Law, 2nd edn. – London, 1995.

Надійшла до редколегії 09.12.05

О. Коломієць, здобувач

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НООПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БОРОТЬБІ З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ

Розглянуто проблему використання ноополітичних технологій у боротьбі з міжнародним тероризмом під час екстремальних ситуацій. Основою таких технологій є концепції переговорного процесу між конфліктуючими сторонами.

A problem of noopolitical technologies implementation against international terrorism during extreme situations was considered. The basis of such technologies are the conceptions of negotiations process among the parties to a conflict.

У сучасному багатополлярному світі відбуваються складні соціально-політичні процеси, пов'язані з ескалацією міжнародного тероризму, які стали глобальною загрозою існування світової цивілізації. У боротьбі з цим явищем використовуються різні політичні, соціальні та економічні технології. У статті розглядається новітній підхід щодо протидії міжнародному тероризму, який базується на застосуванні ноотехнологій.

Поширення тероризму в Західній Європі та Північній Америці у другій половині ХХ ст., завдяки появі ісламського фактора в структурі міжнародного тероризму, є досить не прогнозованим, оскільки протягом багатьох десятиліть країни цих регіонів демонстрували стабільність суспільно-політичних та правових відносин, а також прозорість ЗМІ. Незважаючи на це, вони зазнали жорстких потрясінь, викликаних міжнародною терористичною діяльністю. Тому для становлення антитерористичного міжнародного законодавства та його гармонійного входження в міжнародне політико-правове поле доречно проаналізувати досвід боротьби з тероризмом та його висвітлення у ЗМІ таких країн, як США, Канада, Франція, Австрія, Швейцарія, Німеччина, Японія та Росія.

З одного боку, на межі тисячоліть тероризм здобув нову якість, перетворившись з поодиноких виявів насильства в суттєвий фактор сучасних міжнародних відносин. Виник феномен міжнародного тероризму, не пов'язаний з певною державою, навіть групою держав. Функціонують терористичні організації з багатонаціональним складом, що мають інфраструктуру та прибічників у різних країнах світу.

Згідно з Декларацією ООН "Про надання незалежності колоніальним країнам та народам" від 14 грудня 1960 р., тероризм являє собою насильство чи погрозу його застосування у відношенні фізичних осіб чи організацій, а також знищення (ушкодження) чи погрозу знищення (ушкодження) майна й інших матеріальних об'єктів, що створює небезпеку загибелі людей, заподіяння значного збитку або настання інших суспільно-небезпечних наслідків, здійснюваних з метою порушення суспільної безпеки, лякання населення чи вплив на прийняття органами влади рішень, вигідних терористам.

У даному формулюванні чітко проглядаються дві форми тероризму – фізична і духовна (психологічна). Природно, обидві форми тероризму органічно пов'язані одна з одною та переслідують мету фізичного і морального знищення своїх жертв. Тому сьогодні ми маємо право говорити про тероризм, його природу і наслідки.

У даному формулюванні чітко проглядаються дві форми тероризму – фізична і духовна (психологічна). Природно, обидві форми тероризму органічно пов'язані одна з одною та переслідують мету фізичного і морального знищення своїх жертв. Тому сьогодні ми маємо право говорити про тероризм, його природу і наслідки.

Генеральна Асамблея ООН у своїй резолюції № 55/63 від 4 грудня 2000 р. відзначила важливість зусиль з боротьби зі злочинами у сфері використання інформаційних технологій та визначила необхідні заходи: ліквідація при-

© О. Коломієць, 2006